

**Centrálna banka –
monopol na tlačenie
peňazí?**

AKADÉMIA KLASICKEJ EKONÓMIE 2010

*„ Systém súkromného vlastníctva
je najdôležitejšou zárukou slobody nielen pre tých,
ktorí ho vlastní, ale aj pre ostatných. ”*

F.A. von Hayek¹

Vlastníctvo. Tak často politikmi, ekonómami ale i neekonómami citovaný pojem. Čo toto slovo v skutočnosti znamená? Odkedy sa vyskytuje v našej spoločnosti?

Toto slovo je staré ako ľudstvo samo. Napríklad Platón odmietal súkromné vlastníctvo, považoval ho za hlavnú príčinu zla v spoločnosti. V Platónovom ponímaní nemali nič vlastniť ani vládcovia, pretože ich to odkláňalo od poslania spravodlivo vládnuť.

Platónov žiak, Aristoteles, sa však so svojim učiteľom rozchádzal v oblasti vlastníctva, ba naopak, bol zástancom názoru človek = egoista, a teda pre jedinca je prirodzená snaha niečo vlastniť. Všetko zlo z vlastníctva pochádza z charakterových chýb človeka.

V období ďalšej ekonomickej školy, scholastiky sa stretávame s postavou Tomáša Akvinského, ktorý rovnako ako Platón odmietal súkromné vlastníctvo. Prišiel z tézou, že od Boha pochádza a je správne zdieľané vlastníctvo, pričom súkromné vlastníctvo je reakciou, vzniklo s podnetu a v prospech človeka.

V postupnosti ekonomických dejín sa dostávame k najdôležitejšej postave, k otcovi ekonómie, k ekonomicky najcitovanejšiemu autorovi všetkých čias. Je to postava Adama Smitha, a jeho diela Bohatstvo národov i skoršej Teórie mravných citov. Adam Smith poskytol ekonómii základy na ktorom stavíme dodnes. S pánom Smithom sa dodnes nielen na ekonomických vysokých školách učí ako o mužovi, ktorý dal ekonómii pojmy ako sloboda, vlastníctvo, podnikanie

Avšak, smutným konštatovaním je fakt, že slobodné vlastníctvo v takej podobe, v akej si ho predstavoval Smith, nie je dosiahnuté, a ja sa to pokúsim poukázať v ďalších riadkoch. Obmedzujúca je skutočnosť, že štát, centrálna banka, nadnárodná centrálna banka (ECB) nanúti svoju menu ako tú správnu a jedinou. Pritom súhlasiac s Friedrichom Hayekom ² je možné navrhnúť iné možnosti riešenia, ktoré by priniesli mnoho výhod. Príklad spomínaný v predmetnej publikácii hovorí o možnosti odstránenia bariér a možnosti voľby v akej mene chcem podnikáť, uzatvárať zmluvy, viesť účtovníctvo, alebo dokonca v ktorej krajine si chcem otvoriť svoj obchod, banku, poisťovňu, čokoľvek. Unifikácia nie je správna, oberá o možnosť voľby a prináša následnú stratu konkurenčnej schopnosti. Takto nastavený systém by vylúčil z trhu, obehu menej schopné meny, meny, ktorých tlačitelia by sa mohli v slabej chvíľke utiekať k silno protekcionistickým myšlienkam za každú cenu. Pri týchto slovách ma napadá myšlienka p. Karpiša z INESSu, ktorý hovoril o dlhu USA. Podľa istých odhadov, deficit USA by sa mal dostať v nasledujúcich pár desaťročiach na úroveň 400 % HDP. A potom sa zrúti americký dolár ako domček z karát. Možno sa stratí dôvera v dolár ako rezervnú menu, možno americkí predstavitelia uvedomujú si, že cca polovica ich dlhu je v zahraničí vytvoria tzv. dolár II, pričom kurz bude napr. 5 starých dolárov za 1 dolár II. Je to ideálny spôsob ako zabiť kúpyschopnosť obyvateľstva, ako zničiť menový systém, ako podkopať dôveru. Ale čo robiť ak Váš dlh sa vyšplhal na takú hrozivú úroveň? Zvýšiť dane, zdaníť dôchodky, obráť ľudí o to minimum istôt, čo majú? Alebo v záujme vyššieho záujmu podporiť dolár II. ? Už dlhé obdobie súhlasím s tým, že nie návrat Bretonwoodu, ale zameniteľnosť/krytie meny ničím je tým, čo je nutné zaviesť na celom svete. Inak následky budú nedejateľné. Veď príklady hyperinflácií, pádu finančných, realitných trhov sú živým

¹ Zdroj: <http://www.petergonda.sk/article.php?24>

² F. A. Hayek. Soukromé peníze: Potřebujeme centrální banku? Praha 1999

AKADÉMIA KLASICKEJ EKONÓMIE 2010

príkladom? A určite nie je liekom na túto bolesť stlačenie tlačidla štart na tlačiarňi šušťavých peňazí. Prečo si banky nemôžu vytvoriť vlastné meny a ponúkať ich? Jednoducho obchodovať v mene VÚB, v mene Tatra banky, a pod. Ved' by to len podporilo konkurencie schopnosť, dalo možnosť na rozšírenie možností, poskytlo možnosť vybrať niečo SLOBODNE!!!

Možno ma čitateľ opraví, ale nespomínam si, že by sa niekedy v teóriách spomínala možnosť konkurencie medzi menami na úrovni komerčných bánk. Prečo? Ved' myšlienky o pozitívnych dopadoch štátneho rozhodovania o tom, koľko peňazí sa vytlačí sú dávno minulosťou. A na papieri, predsa môže byť čokoľvek, čo na tom, že to nereflektuje súčasnosť. Nepripomína nám to niečo?

A to nehovorím o fakte, ktorý je hrozivý. Ved' rozhodnutie o tom, koľko peňazí bude v obehu je predsa na politikoch. A kto dnes im už verí? Ved' aj tak nemožno hovoriť o peniazoch, ale iba o symbolických peniazoch a v tom je veľký rozdiel. Ved' na internete je mnoho fotografií z Nemecka, keď fúrik na odnášanie peňazí z banky mal väčšiu hodnotu ako samotné peniaze. Takže, keď prídem do banky, čo si odtiaľ odnesiem? No predsa zákonné platidlo. Zaujímavé je slovo zákonné - ja by som upresnil zákonom nanútené, vládou emitované, ničím reálne nekryté uznané jediné platidlo v podmienkach daného štátu. Prečo nie je konkurencia aj v tom odvetví??? Peniaze sú symbolom likvidity, ale ak sa hodnota eura zajtra zníži, prečo ja mám trpieť a mať nižšiu likviditu???

Toto boli pomenované základné problémy, ktoré vznikajú a sú spájané s existenciou ničím nekrytých, tzv. symbolických peňazí. Riešení je mnoho. Ja neviem, nedovolím si poskytnúť návod, ktorý by sa svetoví lídri mali uberať pri riešení menových otázok. Poskytnem len svoj názor laika. Základný problém vidím v štátnom nanútení peňazí. Prečo si nemôžem vybrať, že chcem mať v peňaženke 5 jednotiek meny A, 9 jednotiek meny B, 12 jednotiek meny C, 2 jednotky meny D a pod. ? Ved' máme na Slovensku konkurenciu, konkurenčné prostredie, dokonca jeho strážcu - Protimonopolný úrad, finančných dozorcov - Ministerstvo financií, NBS, a bohužiaľ aj ECB. Existencia viacerých paralelne obiehajúcich mien by len podnietila konkurenciu, vyčistila prostredia, zobrala moc z rúk politikov, zabránila populistickým vianočným príspevkom a iným nesystémovým krokom, ktoré odčerpávajú peniaze zo štátnej kasy. Iste, je nutné počítat', s istou mierou subjektivismu, hájania si podnikateľských záujmov pri modelovaní tejto predstavy. Podstatným a determinujúcim faktorom takýchto paralelných mien by bolo ich krytie? Prečo ho nenadviazať na reálnu hodnotu inštitúcie, ktorá takéto peniaze by emitovala? Reálne si neviem predstaviť rozpredaj štátu pri menových problémoch občanom, ale predaj majetku súkromnej akciovky - banky, hoci zahraničnej, prečo nie? Ved' si sklamala, tvoja mena spôsobila problémy, tak teraz znášaj dôsledky. Samozrejme, môžeme hovoriť aj o istom koši mien, ktorý by sa vytvoril na základe dopytu a ponuky a vzťahov medzi jednotlivými subjektmi i menami. Naviazanosť meny na nejakú komoditu nevidím ako veľmi reálne, nakoľko už zo základov ekonómie vieme, že prírodné zdroje, sú vyčerpatel'né a vzhľadom na zvyšujúcu sa technickú vyspelosť ľudstva nie úplne presne odhadnutel'né. Preto o zameniteľnosti dolára za zlato, diamanty, ropu je ťažké hovoriť, ale ešte ťažšie realizovať. Správnou možnosťou by mohol byť kôš zložený z viacerých komodít. Pri napríklad nerastoch je ale problém, že s poklesom reálneho množstva sa jeho cena zvyšuje a zvyšuje sa disproporcionálne oproti posilňovaniu mien. Zodpovednosť prijatia takéhoto rozhodnutia je otázkou dlhých rokov, desaťročí a možno si prijatie takéhoto rozhodnutia vynúti samotná hospodárska situácia, samotný trh. Nočnou morou, každého z nás je to, že jedného krásneho dňa si prideme po svoje úspory do banky a povedia nám: Nemáme. Buď o ne prišli zlými investíciami a môžeme sa spoľahnúť ako nás štát odškodní, alebo ich štát zdaní aby vykryl rozpočtové medzery. Príčin je mnoho, dôsledok jediný. Nie je jednoduchšie a bezprečnejšie uložiť si peniaze do vankúša? Ved' jedného dňa si môžeme s banky odniesť len vrece svojich

AKADÉMIA KLASICKEJ EKONÓMIE 2010

bankoviek, ktorých reálna hodnota bude nižšia, ako hodnota vreca, ktoré sme si so sebou priniesli. A nakoniec ešte aj keď si chcete vybrať väčší obnos peňazí, tak to musíte hlásiť, aby náhodou práve v okamihu, keď potrebujete svoje peniaze, s nimi banka náhodou neobchodovala a zlým kliknutím obchodníka o ne neprišla. Ale ved' nič to, prijatím zákona počas doc. JUDr. Fica, CSc., sa štát zaviazal, že Vás odškodní. Nič, že tým nebude na nové cesty, nemocnice, školy, ved' stlačíme ten jednoduchý gombík a spustíme tlačenie peňazí z tlačiarne. Prajem si len jediné, aby sa raz minul atrament a vtedy zainteresovaným došlo, že nekryté peniaze sú ako zlé základy stavby. Jednoducho nevydržia, tak ako nevydržia nekryté peniaze naveky a čo na tom, že ich je milión. A ešte k tomu v banke, ktorú slovenská vláda nemusela sanovať počas krízy. Ved' ani nemohla, keď žiadna banka nie je slovenská. A to mi pripomína úvod rozprávky o privatizácii:

„Bolo, kde nebude,.....“

Ale to je už iný príbeh.

AKADÉMIA KLASICKEJ EKONÓMIE 2010

Literatúra

Bastiat, F.: *Co je vidět a co není vidět*. LI, Praha 1998

Hayek, F.A.: *Soukromé peníze: Potřebujeme centrální banku?* LI, Praha 1999

Heyne, P.: *Ekonomický styl myšlení*. VSE, Praha, 1991

Chren, Roháč: *Abeceda liberalismu*. Nadacia F.A. Hayeka, Bratislava 2001

Mises, L.: *Lidské jednání: Pojednání o ekonomii*. LI, Praha 1989

Friedman, M.: *Za vším hledej peníze*. LI, Praha, 1997